

Г.С. Побережець

Науковий керівник – доктор іст. наук., професор В.П. Шкварець

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

ОГЛЯД ДЕСЯТИТОМНОГО ВИДАННЯ ПРАЦЬ В.М. ЧОРНОВОЛА

У статті авторка намагається охарактеризувати десятитомне видання творів Вячеслава Максимович Чорновола як джерело, що вплинуло на свідомість

українців і зіграло значну роль у державотворчих процесах України.

Ключові слова: В. М. Чорновіл, “Правосуддя чи рецидиви терору?”, “Лихо з розуму”.

Багатогранна, яскрава та харизматична історична постать В.М. Чорновола завжди викликала зацікавлення у різні часи, а в часи незалежності все більше стають відомі моменти з його минулого та неабиякий інтерес викликає його державотворча діяльність.

Активна політична діяльність, його публіцистика, з одного боку, сприяли поступу національно-визвольного руху, водночас, з другого, привертали увагу світової громади до національно-соціальних проблем українського суспільства.

Важливе значення для осмислення В.М. Чорновола як особистості, громадського і державного діяча має десяти томне видання його праць (на середину 2012 р. ще не завершено, вийшло вісім томів). Видання було започатковане в 2002 році Міжнародним благодійним фондом В'ячеслава Чорновола та видавництвом “Смолоскип” [3-11].

До *першого тому* В.М. Чорновола вміщена літературознавча спадщина, де особлива увага приділяється творчості Б. Грінченка, Т. Шевченка та ін., матеріали, які опрацьовані в Якутському архіві. Рання журналістська діяльність 1956-1966 рр. Критичні твори періоду 1963- початку 1970-х рр., 1983-1984 рр., кінець 1980-х рр. [3].

До *другого тому* творів В.М. Чорновола ввійшли публіцистичні твори “Правосуддя чи рецидиви терору?”, “Лихо з розуму (Портрети двадцяти “злочинців”)” та деякі інші документи та матеріали періоду 1966-1969 рр., “тобто від нового початку політичної діяльності до звільнення з першого ув'язнення” [4, с. 13]. Його твори “Правосуддя чи рецидиви терору?” містяться супровідні листи до Прокурора УРСР, до Голови КДБ при Раді Міністрів УРСР та ін., а також заяви, скарги та вироки “Справи” підсудних. Праця “Лихо з розуму (Портрети двадцяти “злочинців”)” включає в себе описання портретів “злочинців”: Я. Геврич, І. Гель, І. Герета, Б. Горинь, М. Горинь, М. Гринь, П. Заливаха, М. Зваричевська, Д. Іващенко, С. Караванський, Є. Кузнецова, О. Мартиненко, М. Масютко, Я. Менкуш, В. Мороз, М. Озерний, М. Осадчий, І. Русин, М. Чубатий, А. Шевчук. У цій збірці В. Чорновіл описує репресії проти людей, які були звинувачені у антирадянській, націоналістичній пропаганді [5]. “Як він зазначав, герой однойменного твору Грибоедова (“Горе от ума”) Скалозуб вважав, що найкращим способом зупинення дій інакомислячих осіб було б, “щоб їх спинити, зібрати книги всі й спалити” [1, с. 349]. Те можна побачити і у В. Чорновола, який висвітлює, що за свої переконання було засуджено велику кількість людей у 1965 р. до цих людей треба віднести мирне населення, яке прагнуло змін у житті, яке мріяло про незалежність і виступало за правду. Тому автор подає біографічні данні цих двадцяти “злочинців” задля представлення того, що вони були звичайними людьми, які сповідували правду, за яку вони поплатилися свободою. “Книга про двадцять засуджених сколихнула сумління світу і започаткувала масовий дух за оборону політичних в'язнів,

засуджених за переконання, а її автор опинився сам у в'язниці" [1, с. 350].

За цю книгу Чорновола заарештували і засудили на три роки таборів, але після 18 місяців ув'язнення звільнили за амністією.

У *третьому томі* творів В'ячеслава Максимовича Чорновола вміщено самвидавні документи позацензурного журналу "Український вісник" середини 60-х – 70-х років ХХ ст., де описуються події репресій, арештів та судові процеси "усі матеріали вміло об'єднані редакторськими поясненнями, зауваженнями, доповненнями. У журналах вміщено також документи самого В'ячеслава Максимовича Чорновола" [5].

У двох книгах представлений читачу *четвертий том* творів В.М. Чорновола де зосереджується його епістолярна спадщина поч. 1960-х – 1998 рр., яка включає наступні розділи: "Листи з неволі", які впорядкував сам автор, "До рідних" та "До друзів і знайомих".

В "Листах" розглядається його правозахисна діяльність, яка поєднується з тяжким періодом його життя: ув'язнення, перебування в таборах, на засланні. Вони становлять надзвичайно важливе значення, що є свідченням тогочасного складного і суперечливого суспільства де панував тоталітарний режим в усій своїй жорстокості, саме тому постає необхідність появи правозахисного руху, який зможе звільнити український народ [6; 7].

У *п'ятому томі* вміщено документи і матеріали періоду з 1970 по 1984 р., публіцистичні твори, і вперше опубліковані матеріали "Справи № 196" [8].

Шостий том містить матеріали державотворчої діяльності В. М. Чорновола: "Це – період відновлення журналу "Український вісник" (вип. 7–14), ініціювання і заснування УГС, очолювання прес-служби УГС, випусків, крім "УВ", "УВ-експрес", "Листків прес-служби УГС", активної участі в мітингах 1980-х рр." [9].

Сьомий том творів В.М. Чорновола має свою цінність, оскільки у ньому вміщено статті, виступи та інтерв'ю В. Чорновола, що є логічним продовженням його державотворення на шляху до незалежності України, як "відомого політика від весни 1990 р. до грудня 1992 р. включно (депутат Верховної Ради, депутат і голова Львівської обласної Ради, кандидат на пост Президента України, гетьман Українського козацтва, співголова НРУ з березня до початку грудня 1992 р., далі – голова НРУ). Це – роки напередодні здобуття незалежності України та її утвердженням у нелегкій боротьбі за відновлення і становлення самостійної Української держави" [10].

Згідно Постанови Верховної Ради України від 21 березня 2012 р. "Про відзначення 75-річчя від дня народження Героя України В'ячеслава Чорновола" в одному з пунктів Постанови було вказано сприяти виданню праць В'ячеслава Чорновола, у тому числі завершенню видання творів у десяти томах [2, с. 4].

У *восьмому томі* В'ячеслава Чорновола увійшли виступи у Верховній Раді України, інтерв'ю, численні статті, які охоплюють період з 1993 по 1995 р.р. Це був час, коли В.М. Чорновіл своєю діяльністю як у Верховній Раді, так і у лавах Народного Руху України продовжував стояти на позиціях та інтересах держави та

народу України загалом, висвітлюючи нагальні проблеми у газеті “ЧасTime” [11].

В'ячеслав Максимович Чорновіл є фундаментальною постаттю у час створення незалежної України, і його праці є цюму підтвердження. В них міститься все те, що турбувало автора, те, що не могло більше бути з “білими плямами” в історії багатостраждального українського народу.

Література

1. Левадний І. Українська література в боротьбі і жертви цієї боротьби. В'ячеслав Чорновіл і його збірка “Лихо з розуму” / І. Левадний. – Російщення України. Науково-популярний збірник. Репринтне видання Українського Конгресового Комітету Америки, Ради оборони і допомоги Україні. – К., 1992.
2. Постанова Верховної Ради України від 21 березня 2012 р. “Про відзначення 75-річчя від дня народження Героя України В'ячеслава Чорновола” // Голос України. – 2012. – 4 квітня.
3. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 1. Літературознавство. Кригика. Журналістика / Упоряд. Валентина Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2002. – 640 с.
4. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 2. “Правосуддя чи рецидиви терору?”, “Лихо з розуму”. Матеріали та документи 1966-1969 рр. / Упоряд. Валентина Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2003. – 645 с.
5. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 3. / Упоряд. В. Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2006. – 976 с.
6. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 4. – Кн. 1. Листи / Упоряд. М. Коцюбинська, В. Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2005. – 990 с.
7. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 4. – Кн. 2. Листи / Упоряд. М. Коцюбинська, В. Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2005. – 1068 с.
8. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 5. Публіцистика, документи, матеріали “Справи № 196” (1970-1984) / Упоряд. Валентина Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2007. – 912 с.
9. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 6. Документи та матеріали (листопад 1985 – квітень 1990) / Упоряд. Валентина Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2009. – 1050 с.
10. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 7. Статті, виступи, інтерв'ю (березень 1990 – грудень 1992) / Упоряд. Валентина Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2011. – 1080 с.
11. Чорновіл В. Твори: У 10-ти т. – Т. 8. Статті, виступи, інтерв'ю (січень 1993 – грудень 1995) / Упоряд. Валентина Чорновіл. – К.: Смолоскип, 2012. – 1088 с.

Аннотация. Автор статьи пытается охарактеризовать десятитомное издание произведений Вячеслава Максимович Черновола как источник влияния на сознание украинцев, который сыграл значительную роль в государствообразующих процессах Украины.

Ключевые слова: В.М. Черновол, “Правосудие или рецидивы террора?”, “Горе от ума”.

Annotation. In this paper the author tries to describe the ten editions of Vyacheslav Chernovola as sources that influenced Ukrainian consciousness and played a major role in

the state building process in Ukraine.

Key words: V.M. Chornovil, “Justice or recurrence of Terror”, “Woe from Wit”.